

Deveti studenoga 1989. - dan koji je promijenio svijet

Kategorija: SVIJETAžurirano: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:42
Objavljeno: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:35

Guenter Schabowski počeo se po glavi, stavio naočale, oklijevao i nešto petljao po svojim bilješkama.

Činilo se pokušava shvatiti što ondje piše kako bi odgovorio novinaru na pitanje o tome kada će mjere za ublažavanje restrikcija na putovanja istočnih Nijemaca u inozemstvo stupiti na snagu.

"Koliko znam.. odmah".

Bilo je to oko 19 sati, 9. studenoga 1989. Vlak povijesnih promjena nezaustavljivo je krenuo s perona.

Schabowski, član politbiroa istočnonjemačke komunističke partije i njezin glasnogovornik, dio unutarnjeg kruga vlasti "države radnika i seljaka", kako je DDR samu sebe zvala, upravo je bio objavio pad Berlinskog zida.

Nekoliko novinara, uvjerenih da dolaze na još jednu tipično dosadnu birokratsku konferenciju za novinare, nije moglo vjerovati što čuje.

Činilo se da je to učinio nehotice, nespreman na novinarsko pitanje.

Ali povratka više nije bilo.

I trideset godina poslije još traje debata je li iznenađan pad Berlinskog zida, uvod u raspad cijelog istočnog bloka, bila slučajnost? Posljedica lapsusa?

Je li to možda bila posljedica nesporazuma među komunističkom hijerarhijom, iznenađenom razvojem događaja ili proračunata gesta vlastodržaca koji su shvatili da su došli do kraja puta?

Želimo otići!

U hodnicima moći u istočnom Berlinu, u bogatim vilama sjevernog predgrađa Wandlitz koje su aparatčici zvali domom, raspoloženje je tjednima bilo napeto. Kako spasiti situaciju?

Vlasti u Mađarskoj i Čehoslovačkoj od kolovoza 1989. žmirile su na poplavu izbjeglica koje su bježale s istoka u zapadnu Njemačku.

Od početka rujna stotine tisuća Istočnih Nijemaca svakoga su tjedna prosvjedovale na ulicama i režimu uzvikivale "Mi smo narod!" i "Želimo otići!".

Kriza je stigla do točke ključanja, a DDR više nije mogao računati na intervenciju velikog sovjetskog brata. U Moskvi se ton promijenio, Mihail Gorbačov govorio je o perestrojki (promjeni) i glasnosti (otvorenosti).

Sovjetski čelnik upozorio je početkom listopada istočnonjemačkog lidera, tvrdolinijaša Ericha Honeckera "da život kažnjava one koji kasne".

Nekoliko dana poslije, 18. listopada, Honecker je smijenjen. Njegov nasljednik Egon Krenz koji

Deveti studenoga 1989. - dan koji je promijenio svijet

Kategorija: SVIJETAžurirano: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:42
Objavljeno: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:35

se predstavljao kao relativno umjeren, namjeravao je provesti nekoliko blagih reformi, od kojih je svakako najvažnija bila liberalizacija putovanja.

Pogreška?

Guenter Schabowski dobio je zadaću da uživo na televiziji rastumači nove mjere o putovanjima. Od toga trenutka, verzije događaja variraju.

Odluka zapravo nije trebala doći do javnosti do idućeg jutra. I značila je da istočni Nijemci moraju uredno zatražiti vize za putovanja u za to predviđenim državnim agencijama

Krenz i danas zamjera Schabowskom i optužuje ga da je DDR "bacio u tešku situaciju" objavom da mjere stupaju na snagu odmah. Trebao se držati onoga što je imao napisano, kaže Krenz, da liberalizacija kreće idućeg dana.

Ideja je bila da se dopuste kontrolirani odlasci s obaveznom vizom, a ne da se preko noći sruši zid, a s njim i DDR.

Junak ili oportunist?

Je li Schabowski nehotično pogriješio ili se namjerno odlučio na odvažan potez? On sve do smrti 2015., u 86. godini, nije jasno odgovorio na to pitanje.

U nekoliko navrata se pokušavao prikazati kao junak koji je otvaranjem zida htio "spasiti DDR".

U razgovoru za dnevnik TAZ iz 2009. Schabowski je kazao: "Došli smo do zaključka da one koji žele otići moramo pustiti da odu, ako želimo spasiti državu".

Istočnonjemački borac za ljudska prava i kasniji predsjednik Bundestaga Wolfgang Thierse smatra da Schabowski uopće nije bio svjestan što je učinio.

"Znali smo da se nešto sprema gleda slobode putovanja. Ali Schabowski nije ni slutio što će pokrenuti", sjeća se Thierse.

Merkel s limenkom piva

Nakon što su čuli vijest na televiziji, radiju ili od susjeda, tisuće građana istočnog Berlina pohrlile su u smjeru graničnih prijelaza.

Isprva oprezne, ohrabrila ih je masa koja se skupila na zapadnoj strani i klicala im.

Prvi je pao prijelaz na Bornholmskoj ulici između gradskih četvrti Prenzlauer Berg (istok) i Wedding (zapad).

Pogranična policija, koja je donedavno pucala po onima koji su nekontrolirano pokušali prijeći granicu, bila je u šoku.

Deveti studenoga 1989. - dan koji je promijenio svijet

Kategorija: SVIJETAžurirano: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:42
Objavljeno: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:35

"Mi smo jednako zbunjeni kao i vi", rekao je jedan policajac te večeri masi oduševljenih građana koji su prošetali na zapad.

Među njima je bila i izvjesna Angela Merkel, kemičarka koja je živjela u blizini zida i nakon svoje redovite posjete sauni četvrtkom saznala veliku novost.

"Bili smo bez riječi, ali beskrajno sretni", rekla je buduća kancelarka javnom servisu ARD-u.

Pad zida, rekla je, proslavila je limenkom piva s prijateljima na zapadu i potom se "u razumno doba" vratila kući na istok.

Brandtove suze

U petstotinjak kilometara udaljenom Bonnu, tadašnjoj prijestolnici Savezne Republike Njemačke, zastupnici u Bundestagu prekinuli su sjednicu i spontano zapjevali himnu.

Willy Brandt, kancelar kojem se pridaju najveće zasluge za poslijeratnu normalizaciju odnosa zapada i istoka, pjevao je suznih očiju. .

Te večeri sve su televizijske postaje u posebnom programu izvještavale o građanima Berlina koji "plešu na zidu ispred Brandenburških vrata" i tako slave "kraj povijesti".

Najčešća rečenica te noći među oduševljenim masama na ulicama Berlina bila je: "Totalno ludilo!".

A što je bilo s nesretnim Schabowskim? Kao i mnogi njegovi drugovi iz politbiroa i on je osuđen zbog suučesništva u ubojstvima bjegunaca preko zida.

Na izdržavanje trogodišnje zatvorske kazne otišao je 1999., ali je pomilovan već godinu kasnije.

Suprotno nekim svojim bivšim kolegama, Schabowski se na suđenju pokajao.

"Kao nekadašnji pobornik i aktivni sudionik ovog svjetonazora osjećam krivnju pri pomisli na one koji su ubijeni na zidu. Zato rodbinu poginulih molim za oprost".

Pet činjenica o Berlinskom zidu

Srušen u euforičnom raspoloženju u studenome 1989., Berlinski zid godinama je bio mučan simbol podjele Njemačke i obilježje sukoba između sovjetskog bloka i zapada.

Slijedi pet činjenica o betonskom bedemu koji je zapadni Berlin pretvorio u enklavu u istočnom bloku.

Armirani beton

Deveti studenoga 1989. - dan koji je promijenio svijet

Kategorija: SVIJETAžurirano: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:42
Objavljeno: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:35

Gradnja zida započela je 13. kolovoza 1961., svega nekoliko dana nakon što je tadašnji prvi čovjek DDR-a Walter Ulbricht obećao da "nitko nema namjeru graditi nekakav zid".

Izgrađen je kako bi se zaustavio egzodus Nijemaca s istoka na zapad (tri milijuna ljudi od 1945. do 1961.). Ukupna mu je dužina bila 155 kilometara. Od toga su 43 kilometra zida presjekla Berlin u smjeru sjever-jug, a s još 112 kilometara grad je izoliran od ostatka DDR-a.

U većem dijelu zid se sastojao od 3,6 metara visokog armiranog betona s uglačanim cilindričnim vrhom kako bi se u startu obeshrabrili pokušaji penjanja preko njega.

Iza istočne strane zida bio je i brisani prostor, "pojas smrti", koji je istočnonjemačkim stražarima omogućio nesmetanu liniju vatre na bjegunce u pokušaju približavanja zidu.

Najosvjetljeniji dio Berlina

Granicu je osiguravalo 7000 graničara koji su bili porazmješteni na 302 kontrolna tornja i 20 bunkera.

Ulične svjetiljke su postavljene na svakih 30 metara što je zid činilo najosvjetljenijim dijelom Berlina, u kontrastu s tamom u koju je uronio istočni Berlin.

Dodatno osiguranje činili su alarmi, jarci, bodljikava žica, uređaji za automatsku paljbu i neprestane patrole vojnika s psima.

U spomenutom brisanom prostoru, u koji nisu smjeli ni istočnonjemački vojnici, nemoguće je bilo sakriti tragove.

Checkpoint Charlie

Kroz zid se moglo preko sedam službenih graničnih prijelaza. Najpoznatiji je svakako Checkpoint Charlie između današnjih četvrti Mitte i Kreuzberg.

On je bio poprište konfrontacije SAD-a i SSSR-a u listopadu 1961. kada su tenkovi i vojnici nekoliko sati bili u punoj pripravnosti pucati jedni na druge nakon prijepora oko slobode kretanja američkog diplomata Allana Lightnera.

Ondje je godinu poslije u kiši metaka život izgubio 18-godišnji zidar Peter Fechter koji je htio pobjeći sestrini u Zapadni Berlin.

Tunel 57

U 28 godina postojanja zida bilo je mnogo pokušaja bijega na zapad, često fatalnih. Pretpostavlja se da je ondje između 1961. i 1989. stradalo 140 ljudi, ali točan broj nije poznat.

No, bilo je i mnogo uspješnih pokušaja. Najpoznatiji prolaz bio je "tunel 57", nazvan tako jer je njime u listopadu 1964. na zapad pobjeglo 57 ljudi. Prokopali su ga studenti sa zapada, bio je dug 140 metara, počevši iz podruma napuštene pekarnice nedaleko od zapadne strane zida.

Deveti studenoga 1989. - dan koji je promijenio svijet

Kategorija: SVIJETAžurirano: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:42

Objavljeno: Srijeda, 06 Studeni 2019 07:35

Jedan od najspektakularnijih bjegova na zapad je 1988. pošao za rukom istočnoberlinskoj obitelji koja je preko zida preletjela poljoprivrednim zrakoplovom,.

Inženjer elektronike Winfried Freudenberg nije bio te sreće. U ožujku 1989., samo osam mjeseci prije pada zida, balon kojim je preletio betonsku barijeru srušio iznad zapadnog dijela grada. On je posljednja žrtva Berlinskog zida.

Ich bin ein Berliner

"Ich bin ein Berliner" - četiri riječi koje je izgovorio John Fitzgerald Kennedy tijekom povijesna posjeta Berlinu 26. lipnja 1963. ušle su u kolektivno sjećanje.

Dvije godine nakon podizanja "zida stida", američki predsjednik htio je na njemačkom jeziku pokazati da je zapad solidaran s Berlinčanima.

Njegov nasljednik Ronald Reagan je 24 godine kasnije stajao za govornicom ispred Brandenburških vrata i vičući poručio sovjetskom kolegi Mihailu Gorbačovu da "sruši taj zid".

Što je dvije godine kasnije, uz zeleno svjetlo Moskve, i učinjeno.

Zid je stajao 28 godina, dva mjeseca i 28 dana.

(Hina)

